

İSRAF

Mehmet KERVANCI

**"KÖŞKLÜ
KÖŞKSÜZ
CENNET GİBİ
BAĞLARI
YARATAN
ALLAH'TIR.
TATLARI
ÇEŞİTLİ
EKİN VE
HURMALARI,
ZEYTİN
VE NARI,
BİRBİRİNE
BENZER VE
BENZEMEZ
ŞEKİLDE -
YARATAN O'DUR.
ÜRÜN
VERDİĞİ
ZAMAN
ÜRÜNÜNDEN
YİYİN,
BİCİLDİĞİ
GÜNDE
FAKİRE
HAKKINI VERİN.
İSRAF ETMEYİN.
ÇÜNKÜ
ALLAH
İSRAF EDENLERİ
SEVMEZ."**

Her şey insan için yaratılmıştır. Dinimiz, insanları hayatın güzelliklerinden yararlanmaya teşvik eder. Bu yararlanmanın helâller çizgisi içinde olmasını ister. Helâl olan şeylerden nefsin mahrum edilmesini hoş görmez. Kur'ân-ı Kerîm, bütûn varlıkların insan için yaratıldığını bildirir. Bu bilgiyi veren âyetlerden bazılarının mealleri şöyledir. "Göklerde olanları, yerde olanları, hepsini sizin buyruğunuz altına vermiştir. Doğrusu bunlarda düşünen kimseler için dersler vardır."¹ "Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmez misiniz?"² "Kendisinden isteyebileceğiniz her şeyi size vermiştir. Allah'ın nimetlerini sayacak olsanız bitiremezsiniz..."³

Yukarıdaki âyet meallerinden açıkca anlaşıldığı gibi, Yüce Rabbimiz her şeyi insan için yaratmıştır. Öyle ise insan kendisi için yaratılan şeylerden istifade etmelidir.

- (1) el-Casiye: 45/13
- (2) el-Lokman: 31/20
- (3) İbrâhim: 14/34

DIYANET
DERGİSİ
CİLT: XVII
SAYI: 2

MART
NİSAN
1978

Nitekim sevgili Peygamberimiz (S.A.S.) bir hadis-i şeriflerinde "Şüphesiz ki, Allah Taala kuluna verdiği nimetlerin eserini onun üzerinde görmekten hoşlanır."⁴ buyurmuşlardır. Yüce Allah, servet gücü olan bir kişinin fakir ve cimri görünmesini sevmez. Böyle bir davranışı nime-tini inkâr sayar.

Allah, nimetlerini inanç farkı gözetmeksizin bütün insanlığa sunmuştur. İnsanlar, çalışma ve gayretleri nisbetinde bunlardan yararlanırlar. Yararlanabildikleri nisbette de servet sahibi olurlar. Dinimiz, servetin kazanılmasında olduğu gibi, harcanmasında da bazı kurallar koymuştur. Allah'a karşı sorumluluğunu bilen mü'min, bu kurallar içinde kazanıp harcamalıdır. Çünkü her şeyin gerçek sahibi Allah'tır. İnsan, Allah'ın mülkünde başkalarına zarar vermeden kazanacaktır. Harcarken de başkalarına ve topluma zararlı olmayacaktır. Kişi, "mal benimdir" diyerek istediği gibi harcamaz. Yüce Rabbimiz (c.c.), harcamada konusunda Kur'ân-ı Kerim'de "Allah'a ve Peygamberine iman edin. Allah'ın size harcamak için yetki verdiği mallardan harcayın. İçinizden iman edip Allah'ın emirlerine uygun harcayanlar için büyük mükâfat vardır."⁵ Bir başka âyet-i kerimede de "Allah'ın sizi, koruyucu kılmış olduğu mallarınızı, beyinsizlere vermeyin."⁶ buyurmaktadır. Servet sahiplerinin mallarını istedikleri gibi harcamayacakları bu âyetlerde görülmektedir. Zira kişi sahip olduğu malda vekildir. Mal, toplumun hayrına değerlendirilmek üzere insana verilmiş bir emanettir. İnsan bu emaneti korumak ve yararlı şekilde sarfetmekle memurdur. Servet zarar verecek şekilde kullanılamaz. Kişi, tıfarcamayı Allah isteğine uygun yaptığı takdirde mükâfat bunu yapmadığı takdirde ise mücazât (ceza) görecektir.

Servet, Yüce Allah'ın koyduğu kurallara uygun sarfedilmediği tak-

dirde nefsin isteklerine göre harcanacaktır. Nefsin isteğine göre harcanan servet ise, fert ve toplum için yararlı olmaktan çıkar. Bu takdirde servet, yararlı bir unsur iken, zararlı bir unsur olur. Servetlerini nefislerinin isteklerine göre kullananların geleceklelerinden duyulan endişeyi sevgili Peygamberimiz'in muhterem eşi Hz. Aişe (r. anha) şöyle ifade etmişlerdir: "Peygamberlerinin vefatından sonra bu ümmetin ilk belası, karınları doyup mânevi duyguları zayıflayan servet sahiplerinin nefislerinin isteğine göre yaşamaları neticesi başlarına gelecektir."⁷

Dinimizin servetin harcanmasında koyduğu kurallardan biri de İSRAF'tır. Yüce Rabbimiz harcamaya türü ne olursa olsun İSRAF'tan kaçınılmasını istemiştir.

İsraf, haddinden fazla ve gereksiz yere harcamaya, her hangi bir şeyde haddi aşmaktır.

Masraf, bir zarureti, bir ihtiyacı veya yararlı olan bir şeyi karşılamak için yapılır. Gerekli olan masraf yapılmaz ise hayat mümkün olmaz. İhtiyaç olan şeylerde harcamaya yapılmazsa güçlükler doğar. Gerekli olan harcamalar yapılmaz ise güzel sanatlar ve medeniyetin icabı olan teknik araçlar icad edilemez. Hayat bir noktada durmak zorunda kalır. Ama normalin dışında, gerekli olmayan, zararlı ve her şeyde aşırı harcamalar ise toplumun düzenini bozar. Bunun içindir ki, İSRAF denen bu aşırı harcamalar yüce Allah tarafından yasaklanmıştır. Kur'ân-ı Kerim'de bir âyette israfı ilgili olarak "Köşklü köşksüz cennet gibi bağları yaratan Allah'tır. Tatlıları çeşitli ekin ve hurmaları, zeytin, ve nar, - birbirine benzer ve benzemez şekilde - yaratan

(4) Riyazü's-sâlihîn Hadis No: 806

(5) el-Hadîd: 57/7

(6) en-Nisa: 4/5

(7) et-Terğîbü ve't-Terhîb c. 3 s/137 Mısır 1954

O'dur. Ürün verdiği zaman ürününden yiyn, biçildiği günde fakire hakkını verin. İsrâf etmeyin. Çünkü Allah İsrâf edenleri sevmez."⁸ Diğer bir âyette de "Ey İnsanogulları! Mescidlere güzel elbiselerinizi giyerek gidin. Yiyn için fakat İsrâf etmeyin. Çünkü Allah İsrâf edenleri sevmez."⁹ buyurmaktadır.

Bu âyetlerden de görüldüğü gibi, İsrâf kelimesinin anlamı dahi bilinmezken bundan 14 asır önce Yüce Allah, İsrâf edenlerin sevgisinden uzak kalacağını çok açık olarak insanlara bildirmiştir. Bugün ise İsrâf, insanlığın en önemli problemlerinden birini teşkil etmektedir. Zira insanın ve toplumun refahı için gerekli olan İktisadî kalkınmanın başarılmasında para ve kredi tedbirlerinin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Gelişmiş olarak kabul edilen memleketler dahi ekonomik güçlerini koruyabilmek için İsrâftan kaçınmanın gereği üzerinde titizlikle durmaktadırlar. Özellikle bizim gibi kalkınma gayretinde olan milletlerde her hususta İsrâfı önlemek büyük önem taşımaktadır. Buna rağmen memleketimizde tam bir İsrâf havası hüküm sürmektedir. Türkiye; insanını, parasını, zamanını, yeraltı servetlerini, İbtidâî madde kaynaklarını ve sahip olduğu bütün değerlerini İsrâf etmektedir¹⁰. Ekonomistler, kalkınmada varmak istenilen noktaya en kısa zamanda ulaşabilmek için her türlü İsrâfın mutlaka önlenmesini istemektedirler. Bu yazımızda günlük yaşamımızda yapılan önemli İsrâflardan bazılarına ana başlıklar altında kısaca değinmek istiyoruz.

YIYIP İÇMEDE İSRAF:

İnsan yaşayabilmek için yeyip içmek zorundadır. Varlığımız ve iş yapma gücümüzün devamı için gerekli gıdaları almak insanî olduğu kadar dinî görevimizdir. Bu görevi yerine getirirken yeteri kadar olan

gıdayı almalıyız. Dinimiz, ihtiyacımız olan gıdayı azaltıp iş gücümüzü kaybetmeyi uygun görmediği gibi, haddinden fazla yiyip içmeyi de yasaklamıştır. Kur'an'ı Kerim'de "Yiyiniz içiniz, fakat İsrâf etmeyiniz. Çünkü Allah İsrâf edenleri sevmez." buyrulmuştur.

Tabiatta her şey insan için yaratılmıştır. Yüce Rabbimiz insan gerekli olan her türlü besin maddelerini, hem de mevsimlere uygun olarak yaratmıştır. İnsanın görevi besinlerini helâl yollardan toplayıp yemektir. Yiyip içerken de ihtiyacından fazlasını kullanıp İsrâf etmeyecektir. Fazla yiyip içmek, hem İsrâf ve hem de sıhhat için zararlıdır. Bir arap atasözünde "Mide, sıhhatin evlidir. Pehrîz tedavinin başıdır. Bütün rahatsızlıkların sebebi oburluktur." denmiştir¹¹. Bilindiği gibi çağımızın tıp ilmi de fazla yemenin sıhhat açısından zararlı olduğunu bildirmektedir. Öyleyse sıhhatini ve Allah sevgisini kazanmak isteyen kişi yeteri kadar yemelidir.

GIYİMDE İSRAF:

İnsan soğuk ve sıcaktan korunmak ve özellikle kişiliğini kazanmak için giyinmek zorundadır. Giyim insanın onurunu geliştirdiği gibi karakterinin de aynası sayılabilir. İnsan, başta, temizlik kurallarına uygun olarak giyinmelidir. Mâli imkânlar da giyimde önemli bir yer teşkil eder. Varlığı yerinde olan müslüman, örnek olacak şekilde giyinmelidir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz "Şüphesiz ki Allah Taala kuluna verdiği nimetlerin eserini onun üzerinde görmekten hoşlanır."¹² buyurmuşlardır. Varlığı ye-

(8) el-En'am: 6/141

(9) el-A'raf: 7/31

(10) Dr. A. O. Güner, İsrâf Ekonomisi s. 74 İstanbul 1976

(11) Keşfü'l-Hafa, c. 2 s. 214 Beyrut

(12) Riyazü's-Salihîn Hadis No: 806

rinde olan kişinin temiz ve güzel giyinmesi, sahip olduğu nimetin kadriyi yerine getirmesidir. Fakat güzel giyineceğim derken lüks ve gösteriş yönünden israfı gitmemelidir. Giyimde uyum ve tevazu esas olmalıdır. Peygamberimiz bir hadisi şeriflerinde "Şüphesiz ki, tevazu imandandır."¹³ buyurmuşlar ve bu sözü birkaç defa üst üste tekrar etmişlerdir. Başka bir hadiste de "Bir kimse imkânı olduğu halde tevazu göstererek lüks elbise giymezse Yüce Allah bu kimseyi kıyamet gününde huzuruna çağırır, iman sahiplerinin giyeceği elbiseler arasından beğendiğini seçip giymesini ister."¹⁴ buyrulmuştur.

Bu hadislerin ışığında müslüman, sade, uyumlu ve mütevazı olmasını seçmelidir. İnanmış kişi karakterini yaralayacak giyimlerden uzak kalmalıdır. Normal ölçüler içerisinde giyim her türlü süsü memleket imkânlarımızla karşılanırken yabancı ülkelerden gelen elbiselere özen göstermek memleket severlikle ters düşen bir davranış olur.

EKMEKTEN İSRAF:

Ekmek insanımızın beslenmesinde ve bu maksatla aldığı gıdaların başında gelmektedir. Ekmek milletimizin hayatına o kadar girmiştir ki, çalışmanın karşılığı olarak "Ekmeğini kazanma" tabiri kullanılmaktadır. Ayrıca ekmek kendisine saygı duyulan bir gıda maddesidir.

Müslüman Türk, sofrasına ekmezsiz oturulmaz. Ekmek fakirin başta gelen gıda maddesini teşkil eder. Bunun için olmalıdır ki, yapılan araştırmalara göre memleketimiz, ekmek tüketiminde dünya milletleri arasında ilk sırayı almaktadır. Kişi başına bir yılda Amerika'da 66 Kgr. Kanada'da 70 Kgr. tahıl tüketilirken memleketimizde kişi başına 265 Kgr. tahıl tüketilmektedir. Günlük tüketimde kişi başına Almanya'da 100 gr. Amerika'da 190

gr. İsrail'de 200 gr. Pakistan'da 400 gr, iken memleketimizde 700 gr. dir. Nüfusunun büyük çoğunluğu ziraatle uğraşan bir memleket olarak üretimimiz, tüketimimizi karşılamamaktadır. Özellikle mevsim şartlarının müsait olmadığı yıllarda 300 ila 400 bin ton buğday ithal edilmektedir. Bunun karşılığı olarak dış ülkelere 40 ilâ 50 milyon dolar döviz ödenmektedir. Birgünde kişi başına tüketilen ekmek miktarında 50 gramlık bir indirim yapılmış olsa üretimimiz, tüketimimize denk gelecektir. Bu ihtiyaç için dışarıya ödediğimiz 50 milyon dolar döviz memleketimizde kalacaktır¹⁵.

Bir araştırmaya göre memleketimizde ibtidai usullerle tahıl ekimi yapıldığı için bir dönüme 9 kgr. fazla buğday atılmaktadır. Türkiye'de bir yılda tahıl ekilen yerlerin dönüm olarak 9 rakamı ile çarpımı memleketimizin buğday kaybını ortaya koyacaktır¹⁶.

Ayrıca ekmek tüketiminden doğan zararlar da büyük rakamlar teşkil etmektedir. Bu konuda araştırmaya dayanan bazı örnekleri şöyle sıralayabiliriz.

a — 1969 yılında yapılan bir araştırmaya göre, yalnız Ankara - İstanbul ve İzmir illerinde yenmiyerek atılıp israf edilen ekmeğin değeri 15 milyon TL. sı civarındadır¹⁷. Bu israfın bugün eksilmeyip arttığını söylersek her halde hata etmiş olmayız.

b — Milli Savunma Bakanlığı'nın 1970 yılında üç askeri okulda yaptırdığı araştırmaya göre bir yıl

(13) et-Terğîbü ve't-Terhib C. 3 S. 108 Mısır 1954

(14) Riyazü's-Salihîn Hadis No: 805.

(15) Milli Prodüktivite yayınlarından "Türkiye'de Ekmek Tüketiminde İsrafın Önlenmesi çareleri"

(16) Dr. A. O. Güner, İsrâf Ekonomisi İstanbul 1976 S. 87

(17) Dr. Yıldırım Kılıç, İsrâflar Ülkesi Türkiye 26.2.1972 Milliyet Gazetesi.

İçinde yenmiyerek atılıp israf edilen ekmek ve yemeklerin bedeli 85 milyon TL. na ulaşmaktadır¹⁸.

Çok önemli gıda maddelerimizden olan et israfı da memleketimizde hergün biraz daha büyük rakamlara ulaşmaktadır. Örneğin; bir sendikanın yaptırdığı araştırmaya göre 1970 yılında yavru hayvan kesimi sebebiyle uğranılan zarar 606 milyon liradır. Kesilen hayvanların derilerinin gereği gibi değerlendirilmemesiyle uğranılan zarar ise yine aynı yıl için 553 milyon TL. sıdır. Görüldüğü gibi aynı yıl bu iki maddeden memleketimizin zararı bir milyardan üstündür. 1970 yılından bu yana ise aynı fiatlarla uğranılan zarar 8 yılda 8 milyardan üstündür. Bu rakam bizim gibi kalkınma gayreti içinde olan bir millet için hiç de küçümsenecek bir rakam değildir. Bu rakamlar dahi israfın ne korkunç bir afet olduğunu bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. Konuyu rakam olarak ortaya dökemediğimiz kadarıyla İslâmın israfı yasaklamasının anlamı daha iyi anlaşılmaktadır.

SÜNNET VE EVLENME MERASİMLERİNDE YAPILAN İSRAFLAR :

Sünnet ve evlenme merasimleri Türk - İslâm sentezinin ortaya koyduğu sosyal geleneklerden biridir. Eskiden bu törenler İslâm dininin ölçüleri içinde yapılırdı. Bu merasimler fakir-fukaranın birer bayramıydı. Bu törenlerde, toplum içerisinde yaşayan fertleri birbirlerine sevgi ve saygı bağlarıyla bağlardı. Düğün merasimleri toplumun yapısını güçlendiren vesilelerdi. Batı taklitçiliği bu güzel adetlerimizde de yaralar meydana getirdi. Eski törelerimize göre özellikle evlenme merasimlerinde fakir fukaranın karnını doyurucu etli yemekler verilirdi. Bu yemeklere çevrede çağrılan fakir kalmazdı. Bugün salonlar-

da yapılan düğünlerin temelinde hiçbir sosyal hizmet bulunmadığı gibi ekonomik seviyesi birbirine yakın kişiler bu merasimlere çağrılmaktadır. Yani zenginler, zenginleri; orta halliler, orta hallileri; fakirler de fakirleri çağırılmaktadır.

Günümüzde salonlarda yapılan sünnet ve evlenme merasimleri baştan sona israfla doludur. O akşam için salonu süslemekten başka bir işe yaramıyan, binlerce lira verilerek yaptırılan çelenkler, içilen içkiler, kırılan şişeler, bunların kıldığı gönüller, içkilerden artakalan mezelerden çöplüğe atılanlar ve salondaki kalıntıları temizlemek için bekleyen fakirler.. İşte, bunlar, bugün yapılan düğün merasimlerinde başından kocaman harflerle israf yazılı bir yaşantının çizdiği tablodan bazı görüntülerdir.

Milli adetlerimize uymayan şehirlerimizdeki bu gelişmeler yanında pekçok köylerimiz düğün merasimlerindeki güzel adetlerini devam ettirmektedirler. Ama köylerimizde verilen merasim yemeklerinde de büyük israf yapılmaktadır. Yemek israfının yanında hergün biraz daha yaygın hale gelen silâh kullanma hastalığı da ayrı bir israf şeklidir. Düğünlerde silâh kullanmak hemen her köyde adet haline gelmiştir. Bir düğünde enazından yüz mermi yakılsa her mermi 10 TL. sı olsa küçük bir köyün anlamsız bir alışkanlığın neticesi yaptığı israf bin TL. sıdır. Kanunlarımızın yasaklamasına rağmen memleketimizde bir yıl içinde bu anlamsız adet için yapılan israf hiç kuşkusuz milyonların üzerindedir.

Bilindiği gibi sünnet ve evlenme, Yüce Allah'ın ve O'nun sevgili emirlerindedir. Müslüman Allah'ın bir emrini yerine getirirken, O'nun diğer emirlerine ters bir davranışın

**DİYANET
DERGİSİ
CİLT: XVII
SAYI: 2**

**MART
NİSAN
1978**

(18) Aynı Makale.

içine girmemelidir. Halbuki Alkollü içkiler içmek, silâh kullanmak, yeme ve içmede israf etmek Yüce Allah'ın yasakladığı şeylerdendir. Hele bir müslümanın, tamamen israfa dayalı merasimleri örnek alarak "Falanca şöyle bir merasim yaptı, ben niye ondan aşağı kalayım, el bana ne der" diye düşünerek Türk - İslâm adetlerinin dışında bir merasim yapması, ama Yüce Allah'ın diyeceğini hiç akla getirmemesi müslümanın inancı ile bağdaşan bir hareket değildir.

TAKIDA İSRAF:

Memleketimizde yaygın olan israflardan biri de evlilik merasimlerinde ve çeşitli vesilelerle kadına alınan ziynet eşyalarından olağan israftır. Gerçi dinimiz kadının ziynet eşyası kullanmasını hoş görmüştür. Ama bugünkü tatbikat bu hoş görüyü çoktan aşmıştır. Zira evlenmek için zaruri olan masrafı dahi bulmada güçlük çeken ailelerde bile kadına takılan ziynet eşyalarının değeri çoğu kere 50 bin rakamının üstüne çıkmaktadır. Bu takılar içinde altın, çoğunluğu teşkil etmektedir. Türkiye nüfusunun 1/10 rî-oranında her kadında 10 bin liralık altın ziyneti bulursa, bu altınların değerinin kalkınma sancıları çeken Türkiyemiz için ne ifade ettiği ortadadır. Buna milyonları bulan varlıklı ailelelerin ziynetleri ilâve edince manzara daha da değişmektedir. Netice olarak bir tarafta milyarları boş yere bağlayan, kelimenin tam manası ile israf eden Türkiye, diğer tarafta kalkınmak için dışardan kredi arayan ve bu kredilerin fatzlerini ödemede güçlük çeken Türkiye.

DEVLET DAİRELERİNDE İSRAF:

İsraf yönünden bir hayli cömert görülen milletimiz, varlığının temeli olan devlet idaresinde de büyük israf içerisindedir. Emek ve varlıkla-

rimızı biraraya getirerek kurduğumuz devletimizin yönetiminde de israftan kendimizi koruyamadığımız ortadadır. Devlet dairelerinde malzeme yönünden yapılar israf rakama dökülecek olursa ortaya çıkacak rakam hiç kuşkusuz dehşet verici olacaktır. Devlet dairelerinde yapılan israflarda her halde kırtasiye israfı başta gelmektedir. Dikkatsizliğin neticesi hatalı yazılan yazılar için vırtılıp atılan kağıtlar yanında, devlet hizmetinde çalışanların kendi işlerinde kullandıkları kağıt ve kalemler de büyük rakamlara ulaşmaktadır. Vereceğimiz basit örnek devlette yapılan israfın küçük bir görüntüsüdür. 639 il ve ilçede hergün bir kağıt iktisat edilse, kağıdın tanesi de 10 kuruş olsa bu tutumluluk devlet hesabına günde 63,90 kuruşluk bir kazanç sağlayacaktır. Günde bir kağıt iktisad etme neticesinde devletin bir yıllık kârı ise 23,323 TL. sıdır. Bütün il ve ilçelerde günde yüz kağıt israf edilse bu israftan devletin yıllık zararı ise 2.332.300 TL. sıdır.

Dinimizin telkinine göre devletin her varlığında saçı bitmedik yetimin de hakkı vardır. Devlet malı ile meşgul olanların onu korurken yetimin malı kadar korumaları gerekir. Hangi seviyede olursa olsun devletin malını yersiz yere harcayan her insanın Allah katındaki sorumluluğu son derece ağırdır. Hz. Ömer (r.a.) devlet işini yaparken devletin, kendi işini yaparken kendisinin mumunu kullanarak devlet malını harcamada gösterilmesi gereken dikkatin çok güzel bir örneğini vermiştir.

ENERJİDE İSRAF:

İnsanoğlu daha rahat bir yaşama ulaşmak için hayatını harcamaktadır. İnsanın rahatlık ve konforda bugün ulaştığı zirvenin temelinde enerji denen bir mefhum yatmaktadır. Yüce Allah tarafından enerji denen şey yaratılmış olmasaydı insa-

nin teknik ve medeniyette bu çizgiye ulaşması elbette mümkün olmazdı. Bulunulan noktadan daha ileriye gidebilmede yine temel unsur olarak enerji görülmektedir.

Toplumlar enerji kaynaklarını kullanmaları oranında daha uygar bir yaşam düzeyine ulaşmışlardır. Zira ekonomik kalkınmanın aracı olan sanayileşmenin temel ihtiyaç maddesi enerjidir. Sanayileşmenin gerçekleştirilmesi için enerjinin zamanında, bol ve kaliteli olarak sağlanması zorunludur. Aksi halde istenilen kalkınmayı sağlamak ve gelişmiş ülkeler seviyesine çıkmak mümkün değildir. Bir milletin kalkınması ve varlığı için bu kadar önemli olan bir maddeyi o milletin kendi imkânları ile sağlayamaması ise ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Enerji tüketiminin ondan elde edilen üretimden daha yüksek olması bir memlekette büyük sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Memleketimizin bu konuda bugün karşı karşıya bulunduğu durum bunun tipik bir örneğidir. Bilindiği gibi bu sıkıntılı durumdan kurtulmada da tasarruf önemli bir yer işgal etmektedir. Milletimizin her ferдинin enerji tasarrufunda üzerine düşen görevi yapması milli olduğu kadar dini bir görevdir.

Enerji tüketiminde elektrik ile petrol ayrı bir değer taşımaktadır. Zira sanayide bu iki enerji kaynağı başta gelmektedir. 1977 yılı Aralık ayına göre memleketimizin elektrik enerjisine olan günlük ihtiyacı 67.500.000 kwh'dir. Aynı ay içerisinde tüketim miktarı ise 60.000.000 kwh'tır. Aradaki 7.500.000 kwh'lık açık ithalat veya yapılan kısıntılarla karşılanmaya çalışılmaktadır.

Bir günde tükettiğimiz enerjinin sarfiyatı şöyledir:

Meskenler	%12,5	8.400.000
Ticarethanelerde	%4,5	3.040.000
Resmi dairelerde	%3	2.025.000

Sanayide	%75,25	48.765.000
Sokak aydınlatmasında	%1,75	1.180.000
Kayıplar	%6	4.050.000

Uzmanlar, günlük enerji tüketimimizde açık olarak görülen 7.500.000 kwh'lık elektriğin yapılacak dikkatli bir tasarruf neticesinde kapatılabileceğini ifade etmektedirler. Demekki her vatandaş ihtiyacından fazla elektrik tüketmediği, yani elektrik israf edilmediği takdirde hem dışarıya döviz ödmeden kurtulmuş ve hem de enerji kısıtlaması sebebiyle kaybolan iş gücü ve milli servetin önüne geçilmiş olacaktır.

Enerji Bakanlığı'nın isteği üzerine elektrik enerjisinden tasarruf maksadıyla televizyon yayınları 18,30 dan 19,00 a alınmıştır. Bu tedbir neticesi günlük enerji tasarrufu 4500 kwh'tır. Tasarruf neticesi sağlanan bu enerji üretilmek istendiğinde 675 milyon TL. civarında mal olacak bir elektrik santralının kurulması gerekmektedir.

Elektrik tüketiminde israfın daha çok aydınlatmada kullanılan elektrikte yapıldığı ifade edilmektedir. Işıklandırma yolu ile yapılan reklamlar ve aydınlatmada yapılacak dikkatli bir tasarrufla memleket ekonomisine önemli katkılar sağlanacaktır.

Tükettiğimiz enerjide elektrikten sonra ikinci sırayı petrol almaktadır. Kalkınma gayretinde olan bir ülke olarak da petrol, en hızlı artan ihtiyaç maddelerimizin başında gelmektedir. Meselâ 1972 yılında memleketimizde tüketilen petrol 10 milyon ton, bu tüketimi karşılamak için aynı yıl ithal edilen petrol 6,6 milyon ton ve ithal edilen petrol için ödenen döviz miktarı 148,7 milyon dolar iken, 1976 yılı sonunda tüketilen petrol miktarı 15,2 milyon ton, aynı yıl ithal edilen petrol 12,6 milyon ton ve bunun için ödenen döviz ise 1452 milyon dolardır. Bu

rakamlardan görüleceği gibi petrole ödediğimiz döviz miktarı 5 yılda 10 misli artmıştır.

1972 yılında tükettiğimiz 10 milyon ton petrolün 3,4 milyon tonunu kendi imkânlarımızla ürettiğimiz halde 1976 yılında tükettiğimiz 15,2 milyon ton petrolün ancak 2,6 sını kendi imkânlarımızla üretebilmişizdir. Gerisi döviz ödenerek tamamen dışardan ithal edilmiştir. Hergünkinden daha ciddi bir döviz darboğazında bulunan memleketimizde petrol tüketen her vatandaşın tüketimi yaparken ve hele petrolde israf yaparken devletin ekonomik gücünü yaktığını düşünmesi gerekmektedir. Petrolde yapılacak tasarruftan milli servete ve devlet hazinesine yapılacak kazanç için şöyle bir misal verebiliriz. Farazı memleketimizde bir milyon motorlu araç varsa, bunların her biri günde bir litre benzin tasarrufu yapsa; bu, günde bir milyon litre benzin yapar. Benzinin litresi ortalama 6 lira olsa günlük kazanç 6 milyon lira yapar, bunun yarısı kadar tasarruf yapılırsa günlük kazanç 3 milyon liradır. Bu basit hesap ve rakamlar bile tasarrufun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

ZAMANDA İSRAF:

İnsan için en değerli mefhumlardan biri de zamandır. Çünkü herşey zaman içinde varılmakta, zaman içinde gelişmekte ve zaman içinde yapılmaktadır. İlim zaman içinde öğrenilmekte, servet zaman içinde biriktirilmekte, değerler zaman içinde kazandırılmakta, ilim ve teknik zaman içinde geliştirilmektedir. Zamanını en iyi biçimde değerlendirebilen, dünya ve ahiret mutluluğuna sâhip olabilmektedir. Nitekim sevgili Peygamberimiz bir hadis-i şeriflerinde "İki nimet vardır ki insanların pek çoğu bunları değerlendirmede aldanırlar. Bunlardan biri sıhhat, diğeri boş zamandır."¹⁹ buyurmuşlardır.

Ençok israf ettiğimiz değerlerden biri de hiç kuşkusuz zamandır. Bomboş oturarak zaman harcamak müslümana hiç yakışmayan davranışlardan biridir. Boş oturmak Müslüman -Türk adetinde de hoş görülmez. Boş oturanın hali "Boş oturanı şeytan bile sevmez" fadesiyle kınamıştır.

İşlerini, güçlerini bırakıp kahvehanelerdeki oyunlara kendilerini kaptırıp zamanlarını hoyratca harcayan insanlar. Bunların israf ettikleri zamanın bir bilânçosu çıkarılacak olsa zaman israfının ne kayıplara mal olduğu görülmüş olacaktır. Netice olarak diyebiliriz ki, hayattaki başarısızlıkların başta gelen sebeplerinden biri de zamanın iyi değerlendirilememesidir.

Zamanın boşa harcandığı yerlerden birinin de devlet daireleri olduğunda şüphe yoktur. Devlet memuru, çalışma saatleri içindeki zamanını, aldığı ücret karşılığı devlete satmıştır. Bu süre içinde zamanını hiç boşa harcamadan bütün gücüyle devletin işini yapmak için harcamalıdır. Halbuki durum hiçte böyle değildir. Devletimize ve milletimize düşman olan ve onun yıkılmasını isteyen zihniyetin devlet memuruna yerleştirdiği çalışmama, işi mümkün olduğu kadar sürüncemede bırakma, hiç iş yokken iş varmış gibi gösterme alışkanlıkları halen devlet dairelerinden sökülüp atılamamıştır. Bu anlayış milletimizi büyük kayıplara uğratmaktadır. Devlet hepimizin malıdır. O var oldukça biz hürriyet içinde yaşama imkânı bulabiliriz. Bunun için herşeyden önce onu koruyup yüceltmeliyiz. Bu da vatan ve millete hizmetle olur. Bir vatandaş yaşayan herkes yaptığı işle vatan ve milletine hizmet ettiğini bilmelidir. Vatani için daha şevkle çalışmalıdır. Kurtuluş savaşında ecdadımız vatan için canlarını vermeselerdi,

belki biz bugün hürriyet içinde yaşamıyorduk.

Batının ilim ve teknik yönden bizden ilerde olması, millî şuurla zamanı mefhumunu diri tutabilmesinin neticesidir. Yoksa bizden daha farklı yeteneklere sahip olmasından değildir. Batılılar çalışarak zamanlarını gereği gibi değerlendirdikleri için ilerlemişlerdir. Nitekim Yüce Rabbimiz bir âyette "İnsan için kendisi çalıştığından başkası yoktur. İnsan çalışmasının karşılığını ilerde görecektir. Sonra buna en mükemmel karşılık verilecektir." buyurmuştur²⁰.

Görüldüğü gibi Yüce Allah dünyada çalışmaya göre karşılık verdiğini bildirmektedir. Çalışma da zaman içinde yapılır. Bu sebeptendir ki, zaman bütün değerlerin üstündedir.

İNSANDA İSRAF.

Butün bu israfların yanında unutilan, ihmal edilen, işlenmeyen, işletilmeyen, boşuna harcanan büyük kaynak insandır. Fert ve toplum hayatımızda bütün çalkalanmalar insanın gereği gibi işlenmesinden ileri gelmektedir. Herşeyden önce, insan üzerinde durulmalıdır. Çünkü herşey onunla değer kazanmaktadır. Ona dilini, dinini, tarihini, görenek ve geleneklerini, kısaca millî kültür ve değerlerini öğretmek zorundayız. Bunları yeterince öğretmediğimiz, onu işleyemediğimiz, ona güven ve gurur duygusu veremediğimiz içindir ki, insanımız herşeyi dışardan taklit eder hale gelmiştir. Çeşitli yönlerden gelen

emperyalizmin yıkıcı darbeleri insanımızın karakterinde ve toplumumuzun bünyesinde ciddi sarsıntılar meydana getirmiştir. Değerlerimizi insanımıza verebildiğimiz devirlerde toplumumuz güçlü insanımız hemcinsine ve Allah'a karşı saygılı ve görevlerini yerine getirir durumda idi. O devirlerde toplumumuzda sevgi saygı ve mutluluk vardı. Toplumsal yardım başta gelen hasletlerimizdendi. İslâm inancı ile yoğrulan millî geleneklerimiz, mükemmel bir insan tipi yaratmıştı. İnsanımız insanlığa layık olmanın peşinde idi. Ona göre insan olmak ve insanlığın mirasına konmak, dünyaya geliş ve gidişin gayesi idi.

Herhalde bugün, bütün dertlerimiz bu üstün gayenin peşinde olan insanlarımızın azlığından ileri gelmektedir. İnsanımızı bu değerlerin peşine takamadığımız içindir ki, o, doğruyu koyup yanlıştan yana çıkmakta, yanlış savunmak için sokaklara dökülmekte ve kendisini hiçbir yolunda israf etmektedir. Bu israf insanımızı kemirmekte ve onu insan olarak tüketmektedir.

Bu kötü gidişin önüne geçmek için hislerimizi bir tarafa bırakarak akıllıca onun üzerine eğilmek ve elbirliği ile onu bu kötü gidişten kurtarmak zorundayız. Yoksa özlediğimiz mutluluğu bulmak mümkün değildir. Hayalimizde yaşadığımız günlere ulaşmak için başta insanımızı israf etmekten kurtarmalıyız.

(20) en-Necm: 53/39, 40, 41